

Az MKIK GVI legfrissebb elemzése a be nem jelentett jövedelmeket, illetve ezek területi eltéréseit vizsgálja meg matematikai-statisztikai eszközök segítségével. A becsléshez a 2010-es kistérségi jövedelmi és fogyasztási adatokat vettük figyelembe. A becslési eredmények szerint 17,3%-ra tehető a be nem jelentett jövedelmek aránya az összes (bejelentett és be nem jelentett) jövedelemen belül. A becsült be nem jelentett jövedelem összegét korrigáltuk egy konstans értékkel úgy, hogy a be nem jelentett jövedelemarány 18%-os legyen országos szinten.

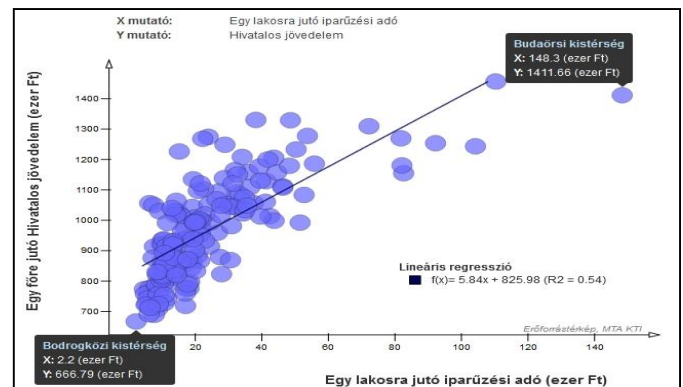
A területi eltéréseket illetően az állapítható meg, hogy a rejtett gazdaságból származó jövedelmek aránya kisebb az átlagosnál a magasabb jövedelmű, és az olyan kistérségekben, ahol a helyi gazdaság és munkaerőpiac alapja néhány nagyvállalat. A be nem jelentett jövedelmek aránya a vidéki átlagnak megfelelő, illetve a kevéssel az alatti jövedelmű kistérségekben a legjelentősebb. Másik fontos megállapításunk, hogy csupán a kistérségek negyedénél kisebb a be nem jelentett jövedelem aránya 18%-nál, ugyanakkor ezekben a kistérségekben él az ország népességének fele.

A tanulmány a be nem jelentett jövedelmeket, illetve ezek területi eltéréseit becsli matematikai-statisztikai eszközökkel. Mindehhez a 2010-es évre rendelkezésre álló, kistérségi jövedelmi és fogyasztási adatokat vettünk figyelembe. Első lépésként az adóstatistikából és az állami transferekre vonatkozó nyilvános adatokból becsültük meg a kistérségi szintű hivatalos (bejelentett) jövedelem összegét. Ezt követően a fogyasztási és más kiválasztott társadalmi-gazdasági mutatók értékeiből regressziós becslésekkel határoztuk meg a hivatalos jövedelem összegét. Az így kapott, kistérségenként becsült hivatalos jövedelem értékének mértani átlagát neveztük el becsült hivatalos jövedelemnek. Ennek értéke a regresszió sajátosságából adódóan a kistérségek felében alacsonyabb a tényleges bejelentett jövedelemnél, így ezen értékeket egy konstanssal felszorozva kaphatók meg a módosított jövedelem értékei. Kiindulópontként azt feltételeztük, hogy a be nem jelentett jövedelmek 18%-át adják a tényleges összes (bejelentett és be nem jelentett) jövedelemnek.

A számítások során kapott becsült bejelentett jövedelem országos szinten 82,7%-át teszi ki a becsült összes jövedelemnek, azaz a becslési eredmények szerint 17,3%-ra tehető a be nem jelentett jövedelem aránya az összes (bejelentett és be nem jelentett) jövedelemen belül.

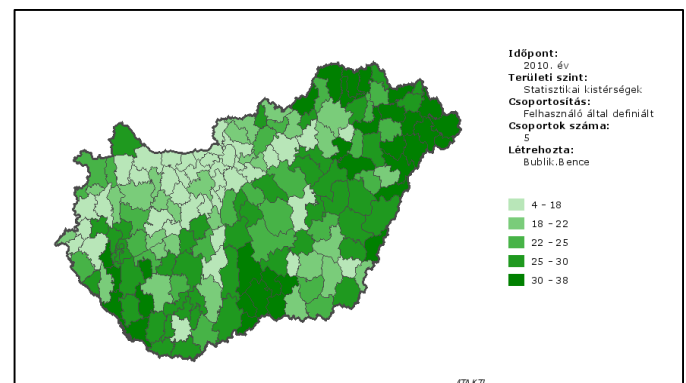
A számítások során végül használt korrigált becsült értékeket ezután kapjuk meg. Ehhez a becsült be nem jelentett jövedelem összegét úgy korrigáltuk egy konstans értékkel, hogy országos szinten 18%-os be nem jelentett jövedelemarány legyen.

A korrigált becsült jövedelem értékei nagyjából hasonló területi képet rajzolnak ki, mint a hivatalos jövedelemé. Azonban a kettő különbségét, tehát a rejtett gazdaságból származó (be nem jelentett) jövedelmet vizsgálva érdekes területi különbségek rajzolódnak ki.

Forrás: Erőforrástérkép

Az egy főre jutó korrigált becsült jövedelem kistérségi értékei (ezer Ft), 2010

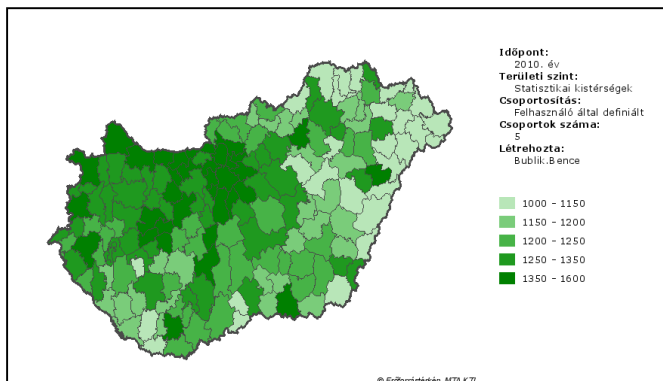

Forrás: Erőforrástérkép

A rejtett gazdaságból származó jövedelmek aránya az átlagosnál kisebb a magasabb jövedelmű, és az olyan kistérségekben, ahol a helyi gazdaság és munkaerőpiac alapja egy-két (főként ipari) nagyvállalat. Ezzel szemben az eltitkolt jövedelmek nem a legszegényebb kistérségekben a legmeghatározóbbak, hanem a vidéki átlagnak megfelelő, és a kevéssel az alatti jövedelmű térségekben. Erre legjobb példa Bács-Kiskun megye egésze, ahol a rejtett jövedelmek kistérségi értékei jóval az országos átlag felett vannak. Hasonló helyzetben vannak Szabolcs-Szatmár-Bereg és Somogy megyék nyugati részei is.

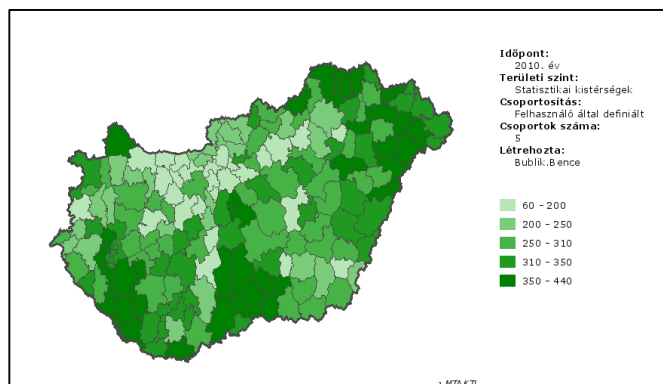
Másik érdekes megfigyelés, hogy csupán a kistérségek negyedénél (negyven kistérség) kisebb a be nem jelentett jövedelem aránya 18%-nál, ugyanakkor ebben a negyven kistérségben él az ország népességének fele. A keleti országrészben a be nem jelentett jövedelmek magas részesedésének oka egyrészt az, hogy ott több az eltitkolt jövedelem, miközben a bejelentett jövedelem szintje alacsonyabb.

Az egy főre jutó korrigált becsült jövedelem kistérségi reziduuma (ezer Ft), 2010

Forrás: Erőforrástérkép

Az egy főre jutó be nem jelentett lakossági jövedelmek arány az összes jövedelemből (%), 2010

Forrás: Erőforrástérkép

A foglalkoztatás bővülésének magyarázata

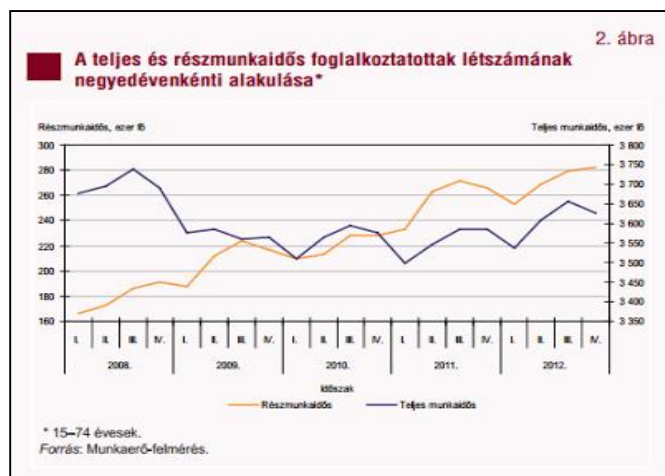
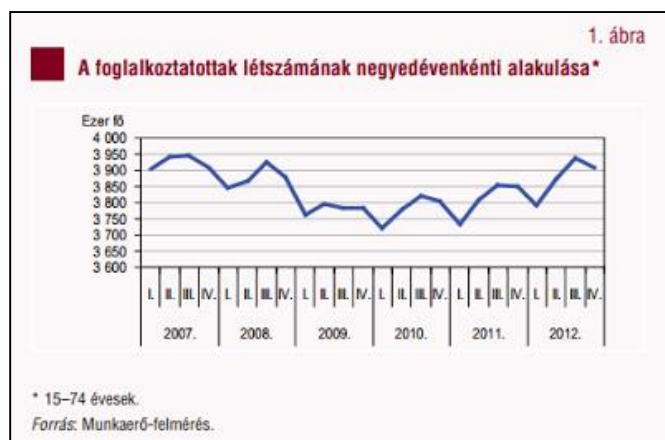
A KSH 2012-es Munkaerő-felmérésének eredményei a foglalkoztatottak számának emelkedését jelzik, miközben intézményi statisztikájuk szerint csökkenés következett be. A Munkaerő-felmérés azt mutatja, hogy 2012-ben éves átlagban 3878 ezer fő volt foglalkoztatott, 66 ezer fővel több, mint az előző évben. Ezzel szemben a KSH intézményi statisztikája szerint a legalább 5 fős vállalkozások, illetve a költségvetési intézmények körében 20 ezres létszámcsökkenés következett be.

A KSH összegyűjtötte azokat a magyarázatokat, amelyek a két adatfelvétel eltérő eredményeinek háttérében állhatnak. A különbséget egyrészt az okozza, hogy a Munkaerő-felmérés több közfoglalkoztatott mutat ki, mint az intézményi statisztika, másrészt a Munkaerő-felmérés bizonyos külföldi munkavállalókat is beszámít, harmadrészt pedig a gazdaságban bekövetkezett némi fehéredés áll az eltérés háttérében.

A KSH Munkaerő-felmérésének 2012-es adatai a foglalkoztatottak létszámának növekedését jelzik, ezzel szemben az intézményi statisztikájuk csökkenést mutat. A KSH most összegyűjtötte azokat az okokat, amelyekkel ez az eltérés magyarázható.

A Munkaerő-felmérés szerint – amely lakossági megkérdezésen alapul és az uniós statisztikai előírásoknak megfelel – a foglalkoztatottak száma 2012-ben éves átlagban 3878 ezer fő volt, 66 ezer fővel több, mint 2011-ben. A 15-64 évesek foglalkoztatási rátája 52,7 százalék, ezen belül a férfiaké 62,5 százalék, a nőké 52,1 százalék volt. Továbbá megállapítják, hogy 2010 óta a létszámváltozás trendje növekvő irányú és így 2012. IV. negyedévére a foglalkoztatás elérte a válság előtti szintet. 2012-ben az egyéni vállalkozók és segítő családtagjaik száma 5,6 százalékkal csökkent (305,1 ezer főre). Szövetkezet, illetve társas vállalkozás tagjaként további 148,1 ezer fő dolgozott, a foglalkoztatottak döntő többsége pedig alkalmazott volt. A szervezeti méret szempontjából az derült ki, hogy az alkalmazottak létszáma a legkisebb, legfeljebb 4 főt foglalkoztató, illetve a 300 fős és nagyobb méretű cégek esetében nőtt, a kis- és középvállalkozások foglalkoztatási súlya pedig mérséklődött. A foglalkoztatottak számának növekedését több, mint 50 százalékban a közfoglalkozottak számának emelkedése magyarázza. A közfoglalkoztatottak nélkül csak 27,7 ezer fővel nőtt a foglalkoztatottság. Viszont 2012-ben a közfoglalkoztatás a korábbi évekre jellemzőnél nagyobb arányban jelentett teljes munkaidős foglalkoztatást, emiatt a teljes és a részmunkaidősben foglalkoztatottak aránya nem változott jelentősen 2012-ben.

A fentiekkel ellentétben a KSH intézményi statisztikája – amely a legalább 5 fős vállalkozások, illetve a költségvetési intézmények létszám alakulását mutatja be – azt jelzi, hogy a foglalkoztatottság csökkent 2011-hez képest. 2012-ben a versenyszférában a legalább 5 fős vállalkozások 1817,2 ezer főt alkalmaztak, ami az előző évi létszám 98,2 százaléka. A költségvetési szférában a közfoglalkoztatottakkal együtt 751,3 ezer fő állt alkalmazásban, utóbbi kategória nélkül 660,6 ezer főt foglalkoztatottak, ami 2,3%-os létszámcsökkenést jelent az előző évhez képest. A nonprofit szférában nem változott a foglalkoztatottak száma (106 ezer fő) a tavalyi adathoz képest.

Az intézményi statisztika szervezeti körében így 2012-ben 2674,4 ezren álltak alkalmazásban legalább havi 60 órában, 0,6%-kal (17,1 ezer fővel) kevesebben, mint 2011-ben. Annak ellenére, hogy a közfoglalkoztatottak száma a költségvetési szférában mintegy másfélszeresére nőtt.

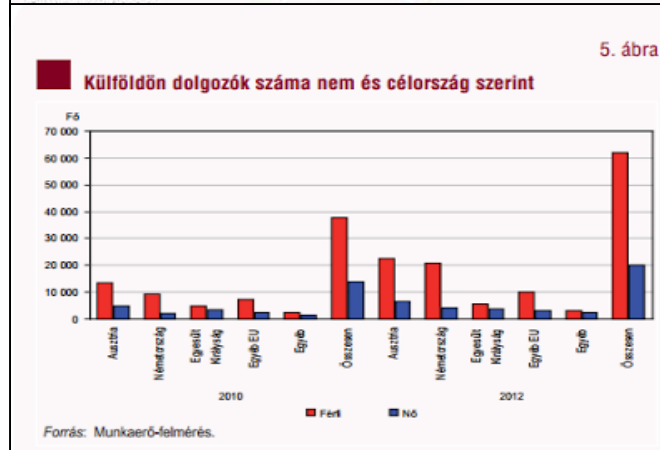
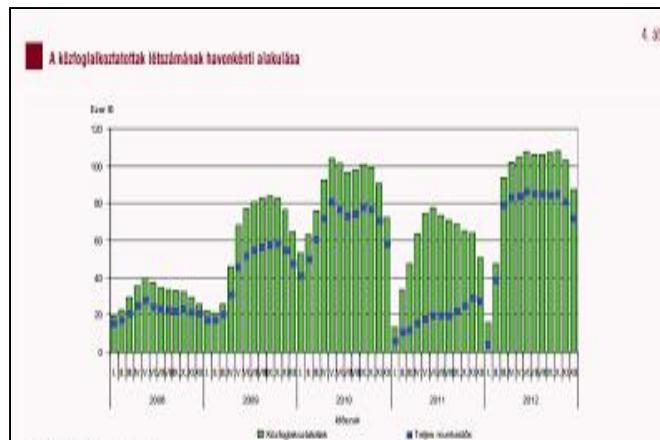
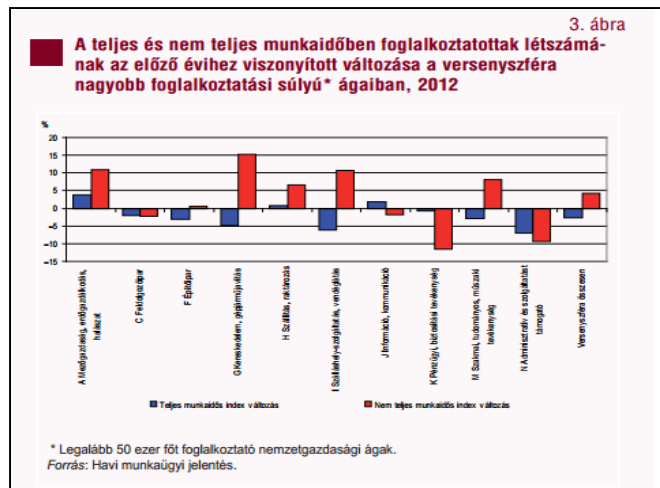
Összefoglalva, 2012-ben a Munkaerő-felmérés adatai szerinti foglalkoztatottak létszáma éves átlagban 66 ezer fővel túllépte az előző évit. Ezzel szemben, a legalább 5 fős vállalkozásokra és a költségvetési intézményekre kiterjedő, a statisztikai állományi létszám alakulását is mérő havi kereseti statisztika adatai szerint e körben mintegy 20 ezres létszámcsökkenés következett be, amellelt, hogy a költségvetési szférában a közfoglalkoztatottak száma az előző évhez képest több, mint 30 ezer fővel nőtt. A KSH most összegyűjtötte azokat az okokat, amelyek a két adat eltéréseinek hátterében állhatnak, amellelt, hogy akár eltérő előjelű mintavételi hiba is okozhatja a különbséget.

Az egyik lehetséges magyarázat azzal függ össze, hogy 2012-ben a közfoglalkoztatásba bevontak köre jelentősen bővült. Ezt a Munkaerő-felmérés az intézményi statisztikáknál nagyobb mutatója, egyrészt az ún. *recall error* (emlékezési hiba) miatt, másrészt azért, mert kisebb volumenű közfoglalkoztatás a költségvetési szférán kívül is megvalósult.

Egy másik különbség a két adatfelvétel között, hogy a Munkaerő-felmérés bizonyos külföldön dolgozókat is beszámít a hazai foglalkoztatotti létszámba. A megfigyelés egysége a magyarországi cím, illetve az ott található háztartás, így a külföldön dolgozók közül azok kerülnek be az adatfelvételbe, akiket a válaszadók háztartásuk tagjaként azonosítanak.

A Munkaerő-felmérésben a foglalkoztatottak közül az előző évhez képest 18 ezerrel többen (82,3 ezer fő) jelöltek meg külföldi munkahelyet. Ez a növekmény az intézményi statisztikákban nem, vagy csökkenésként jelentkezik. Viszont azoknak a külföldi állampolgároknak a száma, akik magyarországi munkáltatóval rendelkeznek, tehát az intézményi statisztikákban is megjelenhetnek, néhány ezer fővel csökkent.

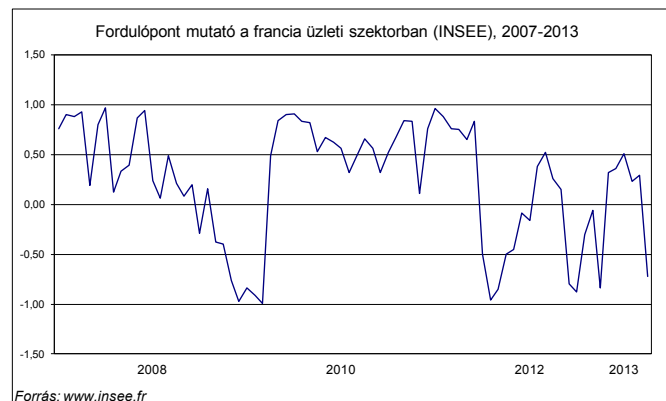
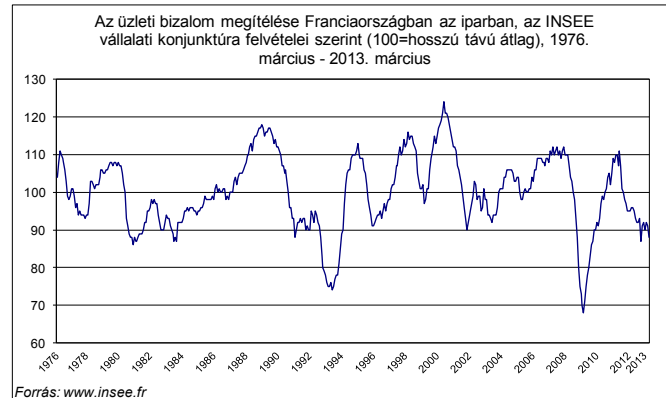
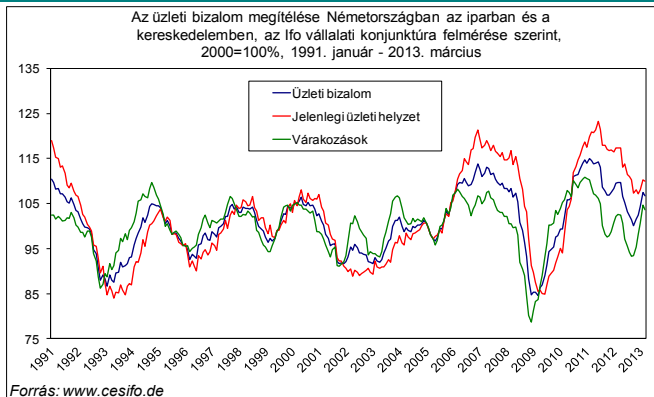
Az okok egy harmadik típusa azzal függ össze, hogy némi kihéredést eredményezett a gazdaságban (főként a kisméretű szervezeti körben) a gyermekek utáni adókedvezmény igénybevételi lehetősége és az alacsonyabb adókulcs, illetve a tb-jogosultság fokozottabb ellenőrzése. Ehhez hozzátartozik az is, hogy a válság elhúzódó következményei némi új, pótlólagos munkaerő-piaci kínálatot eredményeztek. Így a létszámnövekedés a mikrovállalkozások esetében, amely csak a Munkaerő-felmérés foglalkoztatotti létszámában tükröződik, az átlagosnál dinamikusabb volt.

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2013 márciusában a februári jelentős emelkedés után enyhe csökkenést mutatott. A jelenlegi üzleti helyzet megítélése majdnem elérte a megelőző havi magas értéket, a következő fél évre vonatkozó várakozások azonban kis mértékben romlottak. Az üzleti helyzet és a várakozások alakulása közötti rést mérő, a GVI által számított aszinkronitási index értéke jelentős mértékben csökkent márciusban, tehát az üzleti bizalmi indexet kisebb mértékű bizonytalanság jellemzi, mint a megelőző hónapban. Az Ifo szakértői úgy látják, a német gazdaság továbbra is eredményesen teljesít a nehéz körülmények között az erős belső fogyasztásnak köszönhetően. (Forrás: Ifo, <http://www.cesifo-group.de>)

A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján a márciusban megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra helyzete rossz maradt. Az INSEE üzleti bizalmi indexe változatlan maradt a februári értékhez képest, és jóval hosszú távú átlaga alatt van. A gazdasági fordulópontra mutatója a bizonytalan konjunkturális helyzetet jelző zónában van. A francia gazdasági növekedés a következő hónapokban várhatóan valamivel lassabb lesz a vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisa szerint, mivel az egyenlegmutató értéke enyhén mérséklődött. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – márciusban romlott a megelőző havi értékéhez képest és az egyenlegmutató továbbra is igen alacsony szintű. (Forrás: INSEE, <http://www.insee.fr>)

Írta: Makó Ágnes (elemző, GVI)
E-mail: agnes.mako@gvi.hu
Nyíró Zsanna (gyakornok, GVI)
Kompaktor Emília

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2013 / április, Budapest,
2013-05-07